

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үзгөлтүзүлгөсү.
1966 ч.
ФЕВРАЛЬ
3
ЧЕТВЕРГ
№ 28 (6354).
Өртөз 2 көп.

ВДР-нин президентизи Хо Ши Минге Н. В. Подгорныйнын харыызы

ЕСРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорныйн Вьетнамдын Демократтыг Республикасынын Президентизи Хо Ши Мининге 60 чылдык январь 24-те чагазынга харыыны чоруткан. Совет улус Американын Каттышкан Штаттарынын агрессия үзгөлдүгү-биле холбаштыр Вьетнам улустун календешкини-ге буруну-биле каттыжып, салерин чуртунарын муруну чүтүлдө.

АКШ-тын чепсекти интервенция болгаш тускай логипуна социалисттик куруне — Вьетнамдын Демократтыг Республикасынын улус агрессияны шиптирлеп буруу шапканын чагаада чугалап турар. Вьетнамга улус америк империалисттерин агрессияны дегеринин бүгү байдалын ыңгыны нарымдаткан. Лаостун районнарында дайын чорудулгаларын тарадып база Камбоджага улус өнчүк-чөгээни көвүдетишкан. АКШ агрессияны кызыгарын алгыдып, улустарын тайындыга болгаш айымал чок чорутууга айымалы улам улус-биле тургузуп турар.

Совет улус — вьетнам улустун эрес-маадырды болгаш тургусту чорутуу хосталганы болгаш хамаарышпас чорутуу дээш чөптү дегеринде ову дегип турар деп. Н. В. Подгорныйн меделеп турар. Бодунун интернационалдык хууза-гезин күүсеттишкан. Совет Үзлөлдө камгалары аргазын быжылга-рынга болгаш агрессияны ойтуу-паварыга акы-дүмча Вьетнамдын Демократтыг Республикасына моон сонгаар-даа дузалаар. Хостал-

ганни национал фронтуну улус тургуза-биле эрес-маадырды меделеп чорутуп турар маадырды муруну-вьетнам улусту чайгымыш чокка дегиптер.

Бодунун чуртунга тайындыны каттап тургузарыча вьетнам улусту чүтүлдү совет улус хама кчөөн-биле көрүп турар. Вьетнамга таарыштыр шиптирлеп ай-тырып таалаы-биле ВДР-нин чаа-нын тургузу болгаш Хосталганын национал фронтуну программа-ны дегип турар бис. Ол турму болгаш программа Женева дугур-жугдаларына чоруп. Индиз-кылат-та болгаш Муруну-Чоон Азияда быжы тайындыны эрге-ажыкта-рынга дугжуп турар.

Бир эвес АКШ чааа тайындыны таарыштыр шиптирлеп херек кырынга күзеп турар — чүве бола. ВДР-нин чааа-нын 4 чөптү чүтүлдө-ри ол хууза көр болгаш ову то-доргай ажыл-херектер-биле ба-дыткаар. ВДР-ге улус болгаша-кыны болгаш агрессияны өске-паварыга акы-дүмча Вьетнамдын Демократтыг Республикасына моон сонгаар-даа дузалаар. Хостал-

бизаа чүтүлдө чөптөзөжөп ту-рарын чагаада плергелдиз. Вьет-намдын Демократтыг Республика-ны араатангы бомбалаарын аче-рик укар чүтүлдү катап гезелдиз АКШ-тын «тайын шаап халлаш-кын» дээр чүвезинин хоозун ме-делеп бузу дегеринин мурунга сой-галаан.

Вьетнам улуска улус өскүткен дайын дээш харысалганын хууза-жугурау АКШ-та ол бөлүттер Вьет-намга америк агрессия — ол дээр-ге, чүгө бузар чүдөк чөк болур эвес, харын база плергел чок херек-тер деп чүвезин билеп алыр өңү-шлага-ла келген деп. чагаанын тү-нелдизе демделеп турар. Вьетнам улус бодунун төрөз чуртун, оон хосталганы болгаш хамаарышпас чорутуу камгалды аларына бурун шиптирлеп. Бодунун маадырды дегеринде вьетнам улус Совет Үзлөлдөтин, акы-дүмча социалист-тик чурттарын дузаламчыны бол-гаш дегеринде моон сонгаар-даа алар, дегеринин депилдиз, тай-ынды мынакчылыгы бүгү күштеринин эп-сөткп каттыжылаары алар.

(СЭТА).

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕДНЕЖИДЕР!

СЭКП Тыва обкомунда, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинде
болгаш облпрофчөвүлелде

Социалисттик хүлээлгелериниң күүселдезиниң дугайында

1965 чылдын дөрткү кварталында республиканын үлетпүр бүдүрүлгелеринин, транспорт болгаш тудуг организацияларынын социалисттик хүлээлгелеринин күүселдезиниң дугайында айтырыгны СЭКП Тыва обкомунун бюрону, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвүлел чугалажып көргөш, доктаалды хүлээп алган.

Үлетпүр бүдүрүлгелериниң талазы-биле

Үлетпүр бүдүрүлгелеринин аразында планын нийти продукция бүдүрүлгелеринин 118 хуу, бараанын продукция талазы-биле — 114 хуу болгаш күш-ажылдын бүдүрүлгелеринин талазы-биле — 111,9 хуу күүсеткен «Тыва даг-дугу» комбинаттын коллективин 1965 чылдын дөрткү кварталында социалисттик чарыштык тилекчини кылдыр санаан. Ычангаш «Тыва даг-дугу» комбинаттын коллективин (директору эш Ондар, партбюро секретары эш Кайков, профэвилел комитетинин даргазы эш Беляев, ВЛКСМ комитетинин секретары эш Бойко) социалисттик чарышка бирги чери ээлээн деп санаан болгаш СЭКП обкомунун, Министрлер Чөвүлелинин болгаш облпрофчөвүлелдин шилчир Кызыл тутун анаа хевээр арттырган.

Оон-биле кады дөрткү кварталда алгы заводунун, типографиянын коллективтеринин эки ажылдаанын демделгезин. Тожунун болгаш Бай-Хаактын райүлетпүр комбинаттарынын, амыдырал хандырылга эргелелинин, туубу заводунун, эът комбинатынын болгаш автосептелге заводунун дөрткү кварталда багай ажылдаанын демделгезин.

Транспорт организацияларының талазы-биле

Эрткен чылдын дөрткү кварталында республиканын чангыс-даа автоажыл-агыны социалисттик чарыштын негелделерин долдуу-биле күүсетпээни барымдаалааш, бирги чери тываспас болгаш СЭКП обкомунун, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин болгаш облпрофчөвүлелдин шилчир Кызыл тутун кымга-даа тываспас деп доктааткан.

Респотбюроутун АТА-зын (начальниги эш Маслов, парторганизациязынын секретары эш Стародубов, профэвилел месткомунун даргазы эш Шарапов, комсомол организациязынын секретары эш Санников) болгаш Кызыл-Мажалык

АТА-зын (начальниги эш Симонов, парторганизациязынын секретары эш Лебедева, профэвилел месткомунун даргазы эш Крипан) дөрткү кварталда эки ажылдаанын демделгезин. Тыва автоэргелелин (начальниги эш Антышев) Хову-Аксы, Чадаана, бирги чүк автоажыл-агыларын дөрткү кварталда эң багай ажылдаан. Коммунал ажыл-агый министрствозунун автоажыл-агынын (министри эш Еремеев) ажылында озал-ондактар болур чоруктун хөй болуп турарын база демделгезин.

Тудуг организацияларының талазы-биле

Республиканын тудуг организацияларынын иштинден Кызылдын «Көдээ электротуду» тудуг-монтаж эргелелинин (начальниги эш Первухин, партбюро секретары эш Петеримов, профэвилел месткомунун даргазы Беспалов, комсомол организациязынын секретары эш Чулаков) коллективин 1965 чылдын дөрткү кварталында социалисттик чарыштын тилекчини кылдыр санаан. Ол коллектив тудуг-монтаж ажылдарынын планын 129,5 хуу, күш-ажылдын бүдүрүлгелеринин талазы-биле — 114,6 хуу күүсеткен. Ычангаш «Көдээ электротуду» тудуг-монтаж эргелелинин коллективин социалисттик чарышка бирги чери ээлээн деп санааш. СЭКП обкомунун, Министрлер Чөвүлелинин болгаш облпрофэвилел чөвүлелинин шилчир Кызыл тутун тывыскаан.

Оон-биле кады «Востоксантехмонтаж» трестин көжүп чорур механизастаттынган колонназы эрткен чылдын дөрткү кварталында эки ажылдаан деп демделгезин.

«Тывакобальтуду» тудуг эргелелинин, көжүп чорур механизастаттынган № 62 колонназын болгаш «Коммунтуду» септелге-тудуг эргелелинин багай ажылдаанын демделгезин.

Үлетпүр бүдүрүлгелеринин, тудуг болгаш транспорт организацияларынын удуртукчуларына, партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларына база СЭКП Кызыл хооркомунга болгаш райкомнарынга 1966 чылдын бирги кварталынын бүдүрүлгө планнарын чугаажып күүседирин хандырап хемчеглерин алырын СЭКП Тыва обкомунун бюрону, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофэвилел чөвүлели дааскан.

1965 чылда мал ажылының продуктуларын бүдүрер болгаш садар талазы-биле социалисттик чарыштын түңнелдериниң дугайында

1965 чылда мал ажылынын продуктуларын бүдүрер болгаш садар талазы-биле социалисттик чарыштын түңнелдерин чугалажып көргөш, СЭКП обкомунун бюрону, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвүлели республика күрүнеге сүт садарынын чыл планын 111,3 хуу, дүктү — 101,3 хуу күүсеткен деп демделгезин.

1965 чылда Танды районунун ажыл-ишчилери күрүнеге сүт садарынын чыл планын 124,8 хуу, эътти — 106,1 хуу, дүктү — 103,1 хуу күүсеткеш, эки түңнелдерни чедип алган. Мурунку чылдын-биле деңизерге ол районга сүт бүдүрери 1,8 муң тонна, бир инектен-не ортумак саада 254 кг, хойдан ортумак кыргылда 330 грамм көвүлдэн, оон-биле кады бүгү чүзүн малдын баш саны, төрүүр малдан чаш төл алыры көвүздэн.

Барыын-Хемчик, Би-Хем районнарын малчынары багай эвек ажылдап, мал ажылынын продуктуларын бүдүрери көвүдтөкөн, малдан чаш төл алырын болгаш малдын продуктуларын бедиткен, мал ажылында чидиргилерни кызырган.

Оон-биле кады Өвүр, Бай-Тайга районнар күрүнеге эът, дүк садарынын чыл планын, а Эргизин, Тес-Хем районнар чангыс-даа көргүзүп талазы-биле план күүсетпээнер деп, СЭКП обкомунун бюрону, республиканын Министрлер Чөвүлели болгаш облпрофчөвүлели демделгезин.

Ажыл-агыны эвес чоруктун хараазы-биле Тожу районун болгаш Кызыл хоорай Совединин колхозтарына малдын хорамчазы үлдү болган.

СЭКП-нин чамдык райкомнары, көдээ ажыл-агыйнын бүдүрүлгө эргелелери, партия организациялары болгаш ажыл-агыйларын тускай эртемнигилери фермаларын, бригадалар-

нын ажылдакчыларынын ортузунга организацы, масса-политиктиг ажылда кошкадып, мал ажылынга мурнакчы аргаларын оожум ажылдап, бар чептеринин узуткаар талазы-биле тодаргай хемчеглерин албайн турганынын түңнелдизе нийтин мал ажылынын хөгжүлдизинде бо чептер бар болган.

СЭКП обкомунун бюрону, республиканын Министрлер Чөвүлелинин болгаш облпрофчөвүлелинин ДОКТААТКАНЫ.

Үстүндө эки көргүзүлгелерин барымдаалааш, шилчир Кызыл тутку 500 рубль түнүк ачка шаанналын тывыскаашан, Танды районга (СЭКП райкомунун секретары эш Сухачев, райүүсомком даргазы эш Куулар, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгө эргелелинин начальниги эш Серяков) хевээр арттырар.

Тыва АССР-нин Көдээ ажыл-агый министрствозунга, СЭКП райкомнарынга, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгө эргелелеринге, партия, профэвилел организацияларынга болгаш ажыл-агыйларын удуртукчуларынга даасканы болза:

мал кыштагладышынын чедишкенин чорудар, чаш малды доруктурар, бо чылдын эгезинден-не мал ажылынын продуктуларын бүдүрери болгаш күрүнеге садарын көвүдө-дир талазы-биле бүгү чорур хемчеглерин алыр;

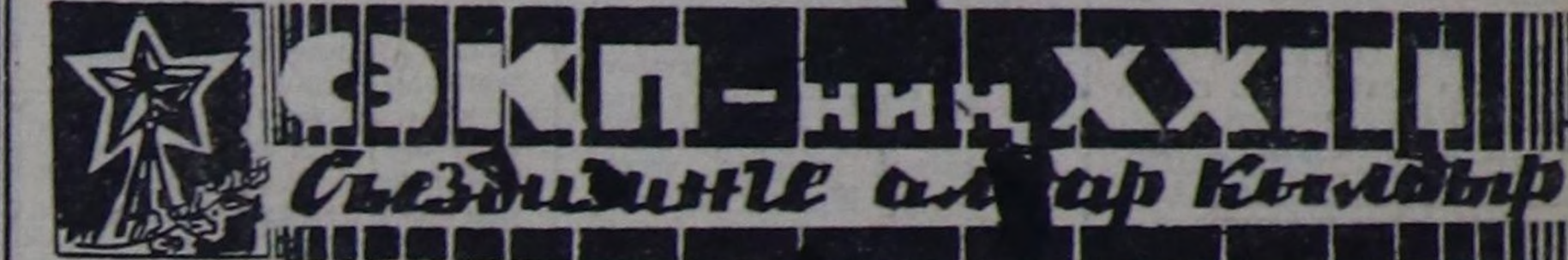
ажылдын түңнелдерин болгаш мал ажылынын талазы-биле амгы сорулгаларын фермаларын, бригадаларын ажылдакчыларынын ортузунга калбаа-биле чугалажып, СЭКП-нин XXIII съездинде төлөтпег ужуражыр дээш районна-рын, колхозтарын, совхозтарын, фермаларын, бригадалар-ын болгаш тус-тус ажылдакчыларынын аразына социалисттик чарышты калбартып, мал ажылынын продуктуларын бүдүр-ер болгаш күрүнеге садар талазы-биле бирги кварталдын база бүгү 1966 чылдын планнарын ажыл-агый, ферма, бригада бу-рузу долдур болгаш ажыр күүсеткен турарын чедип алыр.

Афганистанын премьер-минист-ри Мухаммад Хашим Мейвандаль-Совет чаактын чалаанын атуура албанын аян-чорун кылып, фев-раль 1-де Москвада келген.

Эвгелиянын күрүм туктары-биле шимээ Внуково хооронга ху-дугу аалчыны ССРЭ-нин Министр-лер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын бирги

оралакчыны К. Т. Мазуров, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Дар-газынын ораакчыны М. Т. Ефре-мов болгаш албанын еске-даа ки-жилери уткаан.

(СЭТА).

Эгелээшкенин деткип тур бис

Чен-Хемчик районун үлетпүр бүдүрүлгелеринин коллективтер, тудуг организациялары болгаш колхозтар база совхозтар «Тыва даг-дугу» болгаш № 834 база «Кызыл-туду» тудуг эргелелеринин кол-лективтеринин москвалык болгаш ленинградчыларын тектир эгелээшкенин каттыжаш, боттары-нын социалисттик хүлээлгелеринге чаа негелделерин кирип турар.

Чиг-эти, материалды камнааш, оон күсели-биле негелде дугу-чуну үндүрер талазы-биле Ча-даанын үлетпүр комбинатынын ажылдакчылары удуз аргалары болуп турар. Оон коллективин бол-ла пландан ажыр 50 муң туубурун, 175 кубометр дилг материалдарын базар, 500 кубометр мышты белет-кээр хүлээлгени алган. Бажын иш-тинин эт-херекселерин болгаш ка-раныла кылыгыларын планда кир-дүнгенин мун рубльге ажыр бу-дүрери, районун чонунга амыды-рал хандырылганын талазы-биле хандырылганы планназынган 900 рубльге хөй кылдыр ботандырып шиптирлеттинген.

Чен-Хемчик районун үлетпүр бүдүрүлгелеринин коллективтер, тудуг организациялары болгаш колхозтар база совхозтар «Тыва даг-дугу» болгаш № 834 база «Кызыл-туду» тудуг эргелелеринин кол-лективтеринин москвалык болгаш ленинградчыларын тектир эгелээшкенин каттыжаш, боттары-нын социалисттик хүлээлгелеринге чаа негелделерин кирип турар.

Чадаана автоажыл-агынын ажылдакчылары болгаш албан-жаак-чылары боттарынын аргаларын, курлавырларын санап көргөш, чү-дүрер болгаш дүжүрер уде маши-наларын хөй түрүп базар чорун кызырып тургаш, база хөй септе-лелер бодунун эгелээшкенин тургаш, оон күсели-биле 1966 чылда план-дан ажыр удуз ажыл-агыйнын 2 муң тонна чүзүн сөөтүр, авто-транспорттун чүк саарылынын 70 муң тоннага көвүздөр деп шипти-рлээнер. 50 муң антр кывар чүдүдү база камнап алыр.

Чадаанын хөмүр даш черинде камнага талазы-биле удуз ажыл-агый чорутуруп турар. Моон муру-нунда анаа хөй артык зерилелерин келдирип турган, оларны анаа чыттырбас төлөзө, бүдүрүлгелерге болгаш организацияларга шилчиги-леп берген, оон үчүзүн кызырга — 79 муң рубль болган. Материаллар-

ын, артык кезектерин чарыгдарын чоручууганынын түңнелдизе, олар-нын 47 муң рубльге база саарган. Породаларын транспорттарынын болгаш складтарынын эң-не кам-налганы системанынча ол хөмүр даш чери шилчегин болгаш ук бу-дүрүлгени каражалыг турганынча уругачу орулгалыг болдурар дээш демисежирин коллектив шиптир-лээ.

Районун колхозтары болгаш совхозтары база белик хүлээлгелерин ап турар. «Сүт-Хөл» совхозтун коллективин, СЭКП XXIII съездин аттыг колхозтун кезигүнери кө-дээ ажыл-агый продукциянын бу-дүрүп үндүрери көвүдөдир тала-зы-биле, ылангыла материал болгаш күш-ажыл талазынын чарыгдалар-ын кызырып шиптирлеп турар. Района еске-даа коллективтер то-доргай хүлээлгелерин алгызан бол-гаш оларны күүседир-биле СЭКП-нин XXIII съездинге уткушту шалыкын ажылдап кирипкен.

АВТОСЕНТЕКЧИЛЕРДЕ

Кызылда автосептелге заводун коллективин СЭКП-нин XXIII съез-динде төлөтпег уткуп, беш чыл планынын бирги чымынын планын даалгаларын хуусаа бетинде кү-сөтүр дээш социалисттик чарышты калбартып.

Бүдүрүлгө черинин ажылчыны-ры болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары бо чылдын пла-нын декабрын 28-ке чедир күүсе-дип, пландан лашкаар 6 муң 300 рубльдин продукциянын бээр хү-лээлгени алган. Бирги кварталдын даалгазы март 26-да күүсеттинер.

Автосептелге заводун коллек-тив Москва болгаш Ленинград бүдүрүлгелеринин эгелээшкенин ажылдакчылары болгаш мате-риалдарын камнап алыр талазы-биле тодаргай хүлээлгени алган. Бүдүр-ер продукцияны ассортментинин болгаш ажылдын технологиязын эдес көрүп турган, он тоныа калпы болгаш шойну камнап алыр.

Чыл дугузунда камнаттынган металлдарын 125 аргеттарын, беш тонна той шуктудаларын даалга-дан ажыр бүдүрүп үндүрер. Кол-лективте беш муң киловатт-шак

электр күжүн камнап алыр дээш чарыш база калбарган.

Автосептелге заводун алган хү-лээлгелдизе бараанын продукция-нын рубль буруунга чарыгдалар-ын эгелээшкени, чыл дугузунда дөрт муң ажык рубльдин пландан ажыр орулгалын ап, күш-ажылдын бу-дүрүлгелерин улам бедилерин ба-за айткан. Чаартыкы болгаш чогадыкчы саналарын нестерет-кендин 1500 рубль камнаттынар.

Продукциянын шыярын экиндер ажылдарын калбарган.

КУШ-АЖЫЛЧЫ СОРУК КИРИШКИН

«Тээди» совхозтун Ээр-Хавак сүт-бараан фермазынын ажылдакчы-ларын чеди чылды чедишкенин дооскат, удуз ажыл-агыйн хөгжү-дериин чаш беш чыл планынын баштыгы чылын күш-ажылчы ор-ганизация сорук-биле эгелээ.

Фермазын ажылдакчылары бар аргаларын санап көргөш, партия-нын ээлчегин XXIII съездинин ажитынар хуунге чедир күрүне-ге 33 тонна сүтү садар бедиткен хүлээлгени алган, ам 12 тонна сүт-ү саткан.

Ферма ажылдакчыларынын кул-туралг амыдырал-чурттагыны эгелээшкенин совхозтун дирекция-тери, партия организациязы, ажыл-агый комитети доктаамал кичээлге-ни салып келгенден санапчылар, инен кадарчылары чурттага ба-жыныры-биле хандырткан. Ажыл-агыйнын соода лекция, бесед, дыннаар, кезээлер эрттирер, кино көөр кызы булун фермада бар.

Коллективтин негизинери сүт саалдазын куудалтамы-биле саар-пентерин дугузун азырада кир-ген. Оларны зоотехниктин тургу-санын хемчээлин атуура чептерин, ажаалда, хайдарларын экижиктен. Оон түңнелдизе сүт саалдазы ху-нун не ортумачы 50 килограмм бедип эгелээ. Ферма эрткен чылда бо үгө чедир 7 тонна сүтү саткан болза, бо чылда 17 тонна сүтү саткан болган. Фермада 38 инектер тө-рөз, оларын төдү медел. Чаа тө-рөз инектерин ажаалдазын эки-

жиктен. Чаш бызааларын негизден чарган. Оларын доруктурар, өстү-рлерде дуркулгалып бызаа ажаак-чызы Хемчикти быжылган. Садар сүтү көвүдөдир-биле бызаалар азыраатын хуузе-де 100 литр кылмаал сүтү кылып турар.

Мал — ажылдакчыларын чеди-лишкенин ажылдакчыларга дуза-лар зоотехниктеринин өөредилгенин кичээлдерин коллективте 7 улаа болган. Ону совхозтун бирги сал-быларын мал эмчип Байдал-бол, зоотехник Маадыр олар эрттир-турар. Кызылдерге пентерин, бы-зааларын ажаап, чептеринин ба-ла мал азырталы-биле лекселди чорударынын дугузунда билгилер-ин бөлүмүн дымакчыларын ап, ажылдагы ажылдап турарлар.

«Тээди» совхозтун Ээр-Хавак сүт-бараан фермазынын ажылдакчы-ларын чеди чылды чедишкенин дооскат, удуз ажыл-агыйн хөгжү-дериин чаш беш чыл планынын баштыгы чылын күш-ажылчы ор-ганизация сорук-биле эгелээ.

Ферма ажылдакчыларынын кул-туралг амыдырал-чурттагыны эгелээшкенин совхозтун дирекция-тери, партия организациязы, ажыл-агый комитети доктаамал кичээлге-ни салып келгенден санапчылар, инен кадарчылары чурттага ба-жыныры-биле хандырткан. Ажыл-агыйнын соода лекция, бесед, дыннаар, кезээлер эрттирер, кино көөр кызы булун фермада бар.

Мал — ажылдакчыларын чеди-лишкенин ажылдакчыларга дуза-лар зоотехниктеринин өөредилгенин кичээлдерин коллективте 7 улаа болган. Ону совхозтун бирги сал-быларын мал эмчип Байдал-бол, зоотехник Маадыр олар эрттир-турар. Кызылдерге пентерин, бы-зааларын ажаап, чептеринин ба-ла мал азырталы-биле лекселди чорударынын дугузунда билгилер-ин бөлүмүн дымакчыларын ап, ажылдагы ажылдап турарлар.

«Тээди» совхозтун Ээр-Хавак сүт-бараан фермазынын ажылдакчы-ларын чеди чылды чедишкенин дооскат, удуз ажыл-агыйн хөгжү-дериин чаш беш чыл планынын баштыгы чылын күш-ажылчы ор-ганизация сорук-биле эгелээ.

Ферма ажылдакчыларынын кул-туралг амыдырал-чурттагыны эгелээшкенин совхозтун дирекция-тери, партия организациязы, ажыл-агый комитети доктаамал кичээлге-ни салып келгенден санапчылар, инен кадарчылары чурттага ба-жыныры-биле хандырткан. Ажыл-агыйнын соода лекция, бесед, дыннаар, кезээлер эрттирер, кино көөр кызы булун фермада бар.

Мал — ажылдакчыларын чеди-лишкенин ажылдакчыларга дуза-лар зоотехниктеринин өөредилгенин кичээлдерин коллективте 7 улаа болган. Ону совхозтун бирги сал-быларын мал эмчип Байдал-бол, зоотехник Маадыр олар эрттир-турар. Кызылдерге пентерин, бы-зааларын ажаап, чептеринин ба-ла мал азырталы-биле лекселди чорударынын дугузунда билгилер-ин бөлүмүн дымакчыларын ап, ажылдагы ажылдап турарлар.

«Тээди» совхозтун Ээр-Хавак сүт-бараан фермазынын ажылдакчы-ларын чеди чылды чедишкенин дооскат, удуз ажыл-агыйн хөгжү-дериин чаш беш чыл планынын баштыгы чылын күш-ажылчы ор-ганизация сорук-биле эгелээ.

Ферма ажылдакчыларынын кул-туралг амыдырал-чурттагыны эгелээшкенин совхозтун дирекция-тери, партия организациязы, ажыл-агый комитети доктаамал кичээлге-ни салып келгенден санапчылар, инен кадарчылары чурттага ба-жыныры-биле хандырткан. Ажыл-агыйнын соода лекция, бесед, дыннаар, кезээлер эрттирер, кино көөр кызы булун фермада бар.

Мал — ажылдакчыларын чеди-лишкенин ажылдакчыларга дуза-лар зоотехниктеринин өөредилгенин кичээлдерин коллективте 7 улаа болган. Ону совхозтун бирги сал-быларын мал эмчип Байдал-бол, зоотехник Маадыр олар эрттир-турар. Кызылдерге пентерин, бы-зааларын ажаап, чептеринин ба-ла мал азырталы-биле лекселди чорударынын дугузунда билгилер-ин бөлүмүн дымакчыларын ап, ажылдагы ажылдап турарлар.

«Тээди» совхозтун Ээр-Хавак сүт-бараан фермазынын ажылдакчы-ларын чеди чылды чедишкенин дооскат, удуз ажыл-агыйн хөгжү-дериин чаш беш чыл планынын баштыгы чылын күш-ажылчы ор-ганизация сорук-биле эгелээ.

Ферма ажылдакчыларынын кул-туралг амыдырал-чурттагыны эгелээшкенин совхозтун дирекция-тери, партия организациязы, ажыл-агый комитети доктаамал кичээлге-ни салып келгенден санапчылар, инен кадарчылары чурттага ба-жыныры-биле хандырткан. Ажыл-агыйнын соода лекция, бесед, дыннаар, кезээлер эрттирер, кино көөр кызы булун фермада бар.

ЛЕНИН ДУГАЙЫ—КОЛ ТЕМА

Бүгү чурт, совет улус төөгүлү байырлаады. Совет эге-чегеринин 50 чылында бол-гаш В. И. Ленинни төртүнчө-лө 100 харлаарына төлөтүп ужуражыр дээш белеткенип тур-гар. Ылангыч чечен чогаал бол-гаш уран чүүл ажаллачылары бо талазы-биле эвеш эвес ажал-дарыны кылып турар.

Ленин дугайында бедик идея-лиг, уран чечен, аязы-бүрү те-варилг аас чогаалдарын тыяа улус тургускан. Оларын бирөө-лү Чөөн-Хемчик кожунукуун Хөндөргөйге бижээн. Ол болза бир каларчы кижинин ырлап тораан ырымы болур:

Хажызымлаа харап көөргө,
Хаа хээлиг Тыва туртун.
Каш-ла сөөктү каттыштырган
Барл Маркс, Ленинни.

Хөндөргөй-биле шаг-шааңдан
Бээр харылаа-холбаалыг турган
Өвүрүн чурттагычы чораан, ам
хоочун чогаалчы Степан Сары-
оол үстүндө ырын бир аязы те-
варин сактып турар:

Каттыгдалан чарып алган
Барл Маркс, Ленинни,
Каш-ла сөөктү каттыштырган
Байгачыктыг Интернационал...

Ленин дугайында мынзыг ыр-
ны база тыяа арттар ылажып
чораан:

Хей-ле орган херээ-ле чок,
Көгөргөдө өөренили.
Ленинни айтыган оруун
Эңдег чокка элөөрели.

Ленинни, оон үчүр-чаагы хе-
рөөн алдаржыны ырлаар тала-
зы-биле улустун аас чогаалына
илерөөн эки чанчылы Тыванын
аымак чечен чогаалының ажал-

дакчылары уламчылап, улам
сайзыралып, чаа-чаа уран арга-
лар, утка-шынарлар-биле байы-
лып келген.

Ленин дугайында баштайгы че-
чен чогаалдарга улуг баштыгы-
нын өөрединин күжүн, алам чо-
гун болгаш бүгү делегейге ужу-
дузалыны чогаалчылар көргүзе-
рин ораллажып турган. С. Бүрбү-
нүн «Ленин», «Октябрьның ту-
гу», О. Хойлакаанын «Башкы Ле-
нини мөчүзе-даа, баштап берген
херээ дириг», Б. Хөвөмөйини
«Октябрьның тугу» деп шүлүк-
тери хамааржыр. «Октябрьның
тугу» деп шүлүкте мындыг кай-
гамчык олурулар бар:

...Советтер дээш түлүзүшкүнче
Сорук кириген Кызыл түктү
Улуг Ленин тугу ол деп
Улус шүптү алап турар.

Ала-чурттуң Улуг дайынының
үзүндө Ленинни, Октябрьның,
коммунистерни темазы тыяа чо-
гаалдың кол темазы болуп,
ажалчы чоннары Төраан чуртка,
социализм херээге бердинерине
кижиздеринин күштүг чепсээ
турган. Ындыг чогаалдарын са-
мынга Б. Хөвөмөйини «Дириг-
лерден артык дириг» деп шүлүк
кирер:

Дайын-биле тулчушкунуң
Динимдин аразында
Дайынчыны маалымжылып,
Дириглерден артык дириг
Ленин калы чоруп туру.

Тыяа чечен чогаалдың көжү-
дө-дө-биле чергелештир, оон уран
чечен аргаларынын сайырап ба-
ланы, дыл-доманын чеченээни-
биле холбоштур, Ленинни тема-
зы база сайзырап, улам ханылап,

күштөдип келген. С. Сарыг-оол-
дун «Чырык туң» деп шүлүктө
баштыгының өвүр-теварин зо-
лу, чараш болгаш ханы көргүс-
кен.

Шүлүктү эри амыдырал бие
чаа амыдыралы, хун бие Ле-
нинни денеп көргүзүп турар.
«Хун», «алын хун», «чырык
хун» деп денелгелер улустун
аас чогаалына бо-ла таваржыр.
Автор оларны аязы-бүрү уран
чурмаларга ажылап турган,
Ленинни өвүр-теваринин кол
талазы көргүзүп шылаан.

Азырасты Ленинни
Алын чарым хүндө чырык,
Алында мөңгө-шага
Амыржынын оруун берген.
Ленинни номналыга
Дун-лаа дүшпөс, кыш-лаа
дүшпөс,

Ленинни изин истөөн —
Түрөс-лаа, аптапас-лаа!
1960 чылда В. И. Ленинни 90

харлаанын таварыштыр «Улуг-
Хем» чечен чогаал алыманактын
17 дугаарында Ленин дугайында
чогаалдарыны дээрлерин парлап
турган. Чүгө шүлүк эвес, ха-
рын проза чогаалдарына база
В. И. Ленинни чуруп көргүзүп
турар апарган. «Араттын сөөк»
деп тоожунуң чамчык эгедери-
ден болгаш үзүндүлеринден ан-
гыда С. Сарыг-оолдун «Ильчи-
нин портрети» деп чечен чугаа-
зы көстүп келген.

Алыманакта парлаттыган чаа
шүлүктөрини иштинде С. Са-
рыг-оолдун «Ленинге», С. Бүрбү-
нүн «Ленинни ачымында», В.
Эрентинин «Ленин чүрөзисте»,
О. Сувакптин «Ленин» болгаш

аске-лаа эштерини шүлүктөрин
алап болур. Бистия шүлүктүле-
ринис В. И. Ленинни төөгүлүгү
ужур-дузанын, оон угаанынын
дээш күжүн, оон идеяларынын
алуу чогуу болгаш өөрединин
күчүзүн алап-йөзөп, алдаржы-
лып, мактап турар.

Бистия партиястын болгаш
чонуустун күжү — Ленинге
шынымында, оон чагыларын
хажык чокка кууседиң турары-
на. О. Сувакптин «Ленин» деп
шүлүктө бистия чуртувустун
чырыктыг келер үзүнгө бы-
жыг бузурели улуг Ленинни
алы-биле дөрт холбап турар.

Белгизде өргөмчөйин кырын
шыа
Бежик чолуң дески болуп

Боттанмын
Коммунист партиянын жүү-
биле

Хоор човга билидирип айтып
турар

Денелге чок
Дээш ат —
Ленин!

Мааза база бир тыяа шүлү-
күнү шүлүктөдө каш олурулар-
ны сактып сөглээри черле чү-
дүг.

Будуу кепээң,
Бедик чараш ордулардан,
Буй-кежик заргачтыгы —
заводтардан

Владимир Ильичини,
Тукай биле Горькийни
Мында-ыр деп

чоргаларың көрүп чор мен,
(«Базан», Ю. Көвөгөш).

Авторун болгалары Казань-
ның дириг төөгүзү-биле болгаш
хайныккан амыг дүнөри-биле

холбошкан. Эрткен болгаш амыг
үзүрүнн чазанын сырды хол-
бошканын көргүскөн чогаалга Ле-
нинни алы алааны таварылга
эвес.

В. И. Ленинни алы-биле хол-
бошкан төөгүлүгү черлер дугайы-
нда чечен чогаалдар бисте эвеш
эвес. Чүгө сөөктү чылдарда бе-
рин С. Токанын «Чаа Тываанын»
Шүмөскө дугайында аге, Б. Хо-
вөмөйини «Черниң чүрээ» деп
чүүлү, Ю. Көвөгөштин «Шүмь»,
М. Кенин-Допсанни «Ийн ча-
дыр», В. Хомукунун «Горький-
ле дуб» деп шүлүктөри бижит-
тинген.

Улуг Ленинни өвүр-теварин
чечен чогаалга тургузары дээр-
ге — кончуг нарын, берге болгаш
харысалгалыг ажал. Чогаалчы-
нын чүгө амыдыралы, төөгүн,
документтерин эки билерин
эвес, харын оон бедик мергежи-
лин, ыдылы уран аргаларын
ажылап билерин, бедик идея-
лыг болгаш партияны угаан-бо-
лааларын ол тема негээр. Моңо
ужурунда чогаалы чүгө бижип
каары-биле кымыгаарттыгмас,
харын оон коллективтиң-биле
комчуп, санал-оонаын солчуп,
бедик харысалгалыг болзар те-
рес.

Ленинниң улуг ужуру-дузанын,
оон өөрединин күжүн үе-биле
кымыгаарлап болбас. Бистия че-
чен чогаалчымыска Ленинге турса-
калган чогаалдар моон сонгар-
лаа кол эзек болуп, оон сайзы-
рамын денелдин көргүзөр тижек-
хемчөөл болур дээр чугаажок.
Чүгө дие, Ленин — бистия кол
темавыс, бистия бүтү амыды-
рамының алам чок тугу.

В. МОНГУШ,
А. ДАРЖАА.

Кышкы арга.

Фототюд Г. Сиротинни.

ЧОЛААЧЫЛАРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Айтырыгларга
х а р ы ы

АЙТЫРЫГ: Чолаачыларга немел-
де телевини чүү дээш берип болу-
ру? Оң хемчээли мандыгы?

ХАРЫБ: Чүү сөөктүр автомаши-
нада ажылдап турар чолаачылар
ажылдап эрткен тоңна-километр
дээш, шүт чечени кылганын ба-
рымдаалаан распенканын өзүгар те-
варини алыр. Оң аягында, чолаа-
чыларын класкын барымдаалап тур-
гаш, ажал телевининге дараазында
хемчээлдиг немелде телевини бээр:
ийгин класкын чолаачымынга — ап
турар телевинини 10 хузуун, бирги
класкын чолаачымынга — 25 ху-
зун.

Бывар чүдүлү камнааны дээш, чо-
лаачыга ол камнап алган чүдүлүн
өртөткүн 30 хуу хемчээл-биле ша-
налы бээр, мынаарга кыпар чүдүлү
чолаачынын буруузу-биле ажыр ба-
рылган болза, ол ажыр чарыгдан
кыпар чүдүлү өртөткүн 60 хузуун чо-
лаачында тырттып алыр.

Чүткү сөөктү турда, чүдүрери
болгаш жүдүрери улуг күш негет-
нимес болза, чолаачынын болууну
чөшкөөрүн-биле ол ажылды лап-
чыралып азы оң орунуга ажылда-
лып болур, мынаарга тоңна чүткү
чүдүрү база жүдүреринге төлөр
бээр кылар доктааткан, кылганын
барымдаалаан распенканы өзүгар
чолаачыга төлөп бээр.

Бир эвес безовоотун чолаачыны
оон-биле казы заправщиктин эртипке
көтүрүп турар болза, заправ-
щиктин алыр ужуруг телевинини
30 хузуун чолаачыга чедир төлөп
бээр. Прозукада дээш, тараа, эйт,
дүк, сүт бүдүреринин планын ажыр
күткүстөн дээш, чолаачыларга не-
мелде төлөгөдө берес.

Оң-биле казы, колхозтун баш-
таар черини шитипирин өзүгар,
тоңна-километр азы тоңна талазы-
биле сөөктөн чүткүнүн планын
ажыр күткүстөн дээш, оон айда
ажыр телевинини 20 хузуу, хем-
чөөл-биле шаңалды анаа бээр.

АЙТЫРЫГ: Ортуман септелге деп
чү? Ортуман септелге чедир чөп
километри эртер маңадыр ужу-
луугу? Ортуман септелге чедир
машинаның нандыг кезектерин солуп
болуру? Ортуман септелге чедир
кызыгар нормазын ажыр чөрүккан
чолаачыга немелде телевини бээр
бе? Оң ыңчаарда каныг бедилер-
ин болгаш агрегаттарны солуурун
чөшкөөр турарлы?

ХАРЫБ: Автомашинанын ортумак
септелгени кылар деп чүвени сок-
саткан. Ам чүгө агар септелге, ка-
питал септелге болгаш техника тала-
зы-биле ажаалта артып калган. Бир
эвес автомашинанын кол агрегата-
рының хей нуруузу капитал септелге
кыларын негей берген, кезектерин
эзенин хараазында автомобиль
диги нити техниктиг байлалы шүт
баксыраа, агрегаттарын, меха-
низмдерин, приборларын илгел-

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң чолаачылары эштер
М. Оорман, Д. Дамдын, М. Аржай-оол, Д. Сандый олар харылап
бээр-биле айтырыглар салган чаганы бистия редакцияга чоруткан.
Ында болза ол айтырыглары районнуң өске-даа колхозтарының чо-
лаачылары база бир дөмй сонуургал турар чүе аазрын бижизин.

Айтырыгларга харылап бээрин ТЫВА АССР-нин Мааза ажил-
агый Министрствонун күш-аылы болгаш ажал телевининиң та-
лазы-биле экономизи эш Е. Ф. ПАНРАТОВАДАН редакция дилзэн.

Ол айтырыглары болгаш аңаа харыларыны моон адаанда па-
радывыс.

диги куулаан болза, чүгө мынаарда
автомашинаны капитал септелге
кирер.

Капитал септелгени кылдыра, ав-
томобильди бүрүнүң дөшө аскаш, оон
алын кезектерин солууру азы оларын
септээр (ол чүл дээр шимчедикчи,
ламчылыга коробазы, сонгу бол-
гаш муруну эектер, башкарылга че-
ри, карыныг вал, кабина, рама-
лар, самовал механизмнери-дир).

Ол техниктиг комиссия болза ав-
томашинанын паспорт-биле, үчтү
карточкалары-биле (ол үчтүгү ажал-
агыга чорудуу турар ужуруг) та-
нышкан, база автомобильди ыла-
зы-лазы-биле көрүп ханыаш, септел-
ге талазы-биле чүт-чү херектиги
дээрин доктааткан, аңаа автомаши-
нанын техниктиг байдалының дуга-
йында актыны тургузар.

Бир эвес септелге аразынын ма-
наар хуусаа-хемчээлин эртипке
болжажок, ук автомашина техниктиг
байдалынын талазы-биле капитал
септелге оон кириери негетнимес
болуп турар болза, комиссия оон ка-
питал септелге чокка уламчылаа
манайыр эргени тыспыр, ол ыңча-
да ук автомашина ыңча километри
маннаан соонда техника талазы-биле
база катап ханыааткан турар ужу-
руг дээрин аңаа доктадыр.

Бир эвес автомашина септелге
аразынын аңаа доктааткан маннаар
километри ажырыпкан, азы ажыр-
баан-даа бол, болуңуң техниктиг
байдалынын талазы-биле аңаа капи-
тал септелгени кылары негеттинип
турар болза, комиссия оон техник-
тиг байдалының дугайында актыга
чөгүтүр түнелди бижип каар, ол ак-
тыга үндөлөш, автомашинанын
септелгеге кирер. Капитал септел-
ге чедир чаа автомашиналарын
неже километр маннаар ужуруунуң
нормазын кээз ажал-агыга мар-
калар аайн-биле мынаар доктааткан:

ЗИЛ-150, 164-ке — 105 мун кило-
метр, ЗИЛ-585-ке — 95 мун, ГАЗ-51-
ге — 105 мун, ГАЗ-93-ке — 105 мун
километр; чик автомашиналарга —
ГАЗ-69 — 110 мун, «Победа» — 110
мун километр.

Ыңчаарга капитал септелгени
эрткен автомашиналарга ол саннар
мындыг болур: ЗИЛ-150, 164-ке —
90 мун, ЗИЛ-585-ке — 80 мун,
ГАЗ-51-ге — 90 мун, ГАЗ-93-ке —
80 мун километр, а чик машина-

ларга — ГАЗ-69-тун — 90 мун бол-
гаш «Победа» — 90 мун кило-
метр.

Автомашинанын агар септелгени
дээр, урели берген кезектерин со-
лууру азы септээр болур, агар сеп-
телге кылары негеттинип келер кол
агрегаттар (шимчедикчи, ламчылы-
га коробазы болгаш өскөдөр-даа) ба-
за аңаа киржи, оон ыңай эсе чо-
гүр өске-даа чүдүрери кылар
апар, чижээ, ресурсу солууру, ра-
диаторну дундаалары, олар чер-
терин септээр, буудуру болгаш оон-
даа өске.

Автомашинаны адиел турган үе-
зинде оон чамчык кезектери болгаш
агрегаттары ден эвес аээр, ыңыг
болганда, оларын септээр база-ла
аңгы-аңгы үелерде болу бээр, моон
ужурунда агар септелгеге септелге
аразынын маннаар километри деп
чүе турбас, ыңчангаш машинанын
ол-бол кезек септээр эзенин чир-
ре-биле аңгы-аңгы үелерде чөрүт-
тунар. Автомашиналарын агар сеп-
телгени кылары херек бе дээрин

ЧАА НИИТИЛЕЛ

Чоокта чаа Кызыл хоорайга төөгүнү болгаш кул-
туралыг тураскалдарын камнаар талазы-биле Бүгү-
Россия хей-тура ниитилигинин Тыва республика ор-
ганизациязынын бирги туругузуң конференциясы болуп
үрткен. Ниитилелдин сорулдарының дугайында илгел-
кеди органдары комитеттиг дараазы, Тыва АССР-
ниң Министрство Чувалыгын дараазының оралакчыы
Х. А. АНЧИМ кылган.

Бистия Тыва — бирүнү културалыг чурту. Ында
көжээлери, бижимелдиг каларын болгаш башкык
горумдарын хей-бүл көрүп болур. Олар эрте бол-
гаш шимчелде ажылга улуг ужуру-дузаны чедирип,
бистия бирүгүлүкчүлүк амыдыралының, култура-

зымың дугайын билеп алырынга кол чүүл болур.
Төгүлүгү болгаш културалыг бугу тураскалдарын
тил, оларын камнаар-кадагаларыга хей-ниитиниң
киришкелдиг негеттимер.

Ол дугайын илгелки, сагал берген эштер: кызыл
партиянын Спрын, эргөндөмөр Гребнев, Гав, чогаал-
чы Чудоба, чурукчу Лазы болгаш өскөдөр-даа
чүдөөлүк.

Конференцияда чаа ниитилелдиң үстөм-биле тамыш-
кам болган оон чүдүлүгүзүң керек.
Организацияны айтканын база чүдөөлүкчүлүк, Ниити-
лелдиң республика организациязының баштаар чери-
ниң дараазына Ю. Л. АРАНЧЫННЫ соңгоа.

КИНО

ЯНВАРЬ 3-ТЕ

«НАЙБЫРАЛ»: «Айболит ачч» 10.30, «Отраппонун уруу» 2, «Афин-
ия чок-камырлар» 12.15, 4, 5.45, 7.30, 9.20 тактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Удун чыдар аралы» 10.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 ша-
ктарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Шөлдө олукчу чорук» 11, 2.10, 3.50, 5.40, 7.30, 9.20
шактарда.

«ВОСТОК»: «Байыргы, оолдар» 3, 6.40, «Экзамең эвес болза» 4.50,
8.30 тактарда.

Туралыг райүстүр комбана-мичалгат оңу күш чок болдурун
дымды төгөрүк таамам чиккен.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетияны — Кравченко културалык бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларынын 35-24, 26-38, тарысалгалыг секретарынын 23-35, партияны амыдырал кылганынын 23-54,
агында болгаш пропаганда кылганынын 37-13, кээз ажал-агыг кылганынын 21-47, үлөттүр кылганынын 22-64, чага, ажылчын болгаш кетер корреспонденттер база совет тургузат болгаш
амыдырал кылганынын 21-27, иштиги информация кылганынын 20-60, бугалтериянын 31-75, корректорларынын 27-41, Солун келбей барганда 32-75 телефонча долгаар.

Тыва АССР-нин Министрлер Чувалыгын чанында парлатта аргелелдин типографиязы.

ТС-00753